

HMIE

Luchd-sgrùdaidh an Rìgh airson Foghlam ann an Alba
His Majesty's Inspectorate of Education in Scotland

Toraidhean sgrùdaidh sgoiltean speisealta airson na bliadhna acadaimigich 2024/25

Geàrr-chunntas air na toraidhean

Ro-ràdh

Rinn Luchd-sgrùdaidh an Rìgh 12 sgrùdadh air sgoiltean speisealta ann an 2024/25, agus dhiubh sin:

- bha 6 nan sgrùdaidhean modail slàn
- bha 6 nan sgrùdaidhean modail goirid

Cha robh feum aig gin de na sgoiltean air sgrùdaidhean a bharrachd às dèidh a' chiad sgrùdaidh. Rinn luchd-sgrùdaidh cuideachd 35 sgrùdadh air aonadan speisealta ann an sgoiltean prìomh-shruthach.

Tha an aithisg seo a' sealltainn nam prìomh thoraidhean bho na sgrùdaidhean seo air sgoiltean speisealta agus aonadan speisealta a' cleachdadh shlatan-tomhais deagh ghnè (CC) bho [Dè cho math 's a tha an sgoil againn? 4mh Eagran](#) agus stiùireadh sgrùdaidh co-cheangailte. Tha an aithisg a' tarraing air fianais bho chuid de sgrùdaidh, còmhraidh proifeasanta agus ceisteachain ro-sgrùdaidh.

Tha dleastanas reachdail air HMIE sgrùdadh agus aithris a dhèanamh air càileachd foghlaim agus builean do luchd-ionnsachaidh ann an Alba fo [Achd an Fhoghlaim \(Alba\) 2025](#). Tha an geàrr-chunntas ìre roinne seo a' toirt seachad foir-shealladh farsaing air neartan, raointean airson leasachadh agus pàtrain a chaidh a chomharrachadh tro obair sgrùdaidh tron bhliadhna.

Toraidhean sgrùdaidh

Thar sgoiltean agus aonadan speisealta, tha ceannardas a' fàs nas làidire agus tha eòlasan ionnsachaidh a' dol am feabhas. Tha feallsanachd agus cultaran a tha air an deagh stèidheachadh a' toirt taic do shunnd chloinne is dhaoine òga agus tha sgoiltean a' cur barrachd cuideim air coileanadh agus buileachadh a thogail. Tha cleachdadh in-ghabhalach a' fàs nas làidire thar shuidheachaidhean tro dhàimhean altraim, àrainneachdan taiceil agus dealbhadh pearsanaichte nas èifeachdaiche. Tha luchd-obrach glè eòlach air feumalachdan chloinne is dhaoine òga, gu h-àraidh a thaobh an sunnd. Tha luchd-obrach a' neartachadh mar a chleachdas iad àrainneachdan mothachaidh, innealan didseatach agus slighean ionnsachaidh sònraichte gus luchd-ionnsachaidh a bhrosnachadh agus a tharraing a-steach. Uile gu lèir, tha buaidh mhath aig seo air coileanadh is buileachadh chloinne is dhaoine òga, air am frithealadh agus air an giùlan.

Ged a tha mòran thaobhan den t-solar a' dol am feabhas, tha cus diofaran ann fhathast ann an dèanadas sgoile thar sgoiltean agus aonadan speisealta. Ann am mòran shuidheachaidhean:

- chan eil luchd-ùidh an sàs gu brìghmhor ann an co-dhùnaidhean agus leasachadh sgoile
- chan eil dòighean-obrach ionnsachaidh, teagaisg agus measaidh an-còmhnaidh aig ìre a tha gu cunbhalach àrd
- chan eil clann is daoine òga air an cur gu dùbhlain gu leòr gus buileachadh agus an làn chomas a ruighinn.

Ceannardas atharrachaidh

Tha deagh cheannardas aig a' mhòr-chuid de sgoiltean agus aonadan a bhios a' gabhail a-steach luchd-obrach agus compàirtichean a dh'ionnsaigh ceann-uidhe coitcheann. Tha lèirsinn, luachan agus amasan aig a' mhòr-chuid de shuidheachaidhean a bhios a' brosnachadh sunnd, co-ionannachd agus còraichean chloinne. Ann am beag-chuid de shuidheachaidhean, chan eil àrd-stiùirichean fhathast air taic a thoirt do chlann is do dhaoine òga gus tuigse nas fheàrr fhaighinn air mar a tha an lèirsinn, na luachan agus na h-amasan a' buntainn ris an ionnsachadh agus na miannan aca airson an ama ri teachd aca.

Tha dealbhadh leasachaidh a' fàs nas fheàrr thar sgoiltean agus aonadan speisealta. Anns a' mhòr-chuid de shuidheachaidhean, tha àrd-stiùirichean a' cleachdadh bheachdan-sùla, còmhraidhean le luchd-ionnsachaidh agus anailis dàta ann an dòigh a tha a' sìor fhàs nas fheàrr gus beachd soilleir a ghabhail air adhartas. Tha iad a' cleachdadh dàta mu adhartas chloinne is dhaoine òga gus prìomhachasan a stiùireadh, beàrnan ann an ionnsachadh a chomharrachadh agus eadar-theachdan cuimsichte a dhealbhadh. Ach, ann am beag-chuid de shuidheachaidhean, tha astar an atharrachaidh ro shlaodach.

Anns a' mhòr-chuid de sgoiltean is aonadan speisealta, tha luchd-obrach a' gabhail pàirt nas motha ann a bhith a' stiùireadh atharrachadh. Bidh iad a' stiùireadh agus a' cur gu math ri bhith a' toirt air adhart prìomhachasan leasachaidh, gu tric ceangailte ris na raointean ùidh sònraichte aca.

Bidh iad an sàs gu dìoghrasach ann an ionnsachadh proifeasanta gus an cuideachadh le bhith a' coinneachadh ri feumalachdan chloinne is dhaoine òga a tha a' sìor fhàs eadar-mheasgte, le cuideam sònraichte air feumalachdan sunnd. Ach, chan eil àrd-stiùirichean agus luchd-obrach cùramach gu leòr ann a bhith a' tomhas buaidh nan atharrachaidhean do dhòighean-obrach ionnsachaidh is teagaisg air builean chloinne is dhaoine òga.

Tha sgoiltean is aonadan speisealta an-còmhnaidh a' leasachadh dhòighean-obrach airson cumhachd a thoirt do chlann is dhaoine òga gus atharrachadh a stiùireadh ann an taobhan de leasachadh sgoile tro bhith a' cleachdadh comhairlean sgoilearan agus suirbhidhean. A dh'aindeoin seo, chan eil cothrom an-còmhnaidh aig clann is daoine òga beachdachadh air leasachadh làn-sgoile anns a' churraicealam agus ionnsachadh is teagasg.

Ionnsachadh, teagasg agus measadh

Tha dàimhean agus cultar seòmar-sgoile nan neart mòr thar a' mhòr-chuid de sgoiltean agus aonadan speisealta. Anns cha mhòr a h-uile sgoil agus aonad speisealta, bidh luchd-obrach a' leasachadh dàimhean altraim làidir le clann agus daoine òga a tha nam bunait airson deagh chom-pàirteachadh ann an ionnsachadh. Tha a' mhòr-chuid de sgoiltean agus aonadan a' tabhann pearsanachadh agus roghainn do luchd-ionnsachaidh, gu tric le taic bho theicneòlas didseatach, àiteachan a-muigh agus àrainneachdan mothachaidh.

Tha clann agus daoine òga air am brosnachadh agus tha iad a' sìor fhàs comasach air taobhan den ionnsachadh aca fhèin a stiùireadh. Anns a' mhòr-chuid de sgoiltean agus aonadan, bidh clann agus daoine òga gan giùlan fhèin gu math. Tha iad a' faireachdainn gu bheil luach ga chur annta, agus misneachail ann a bhith ag iarraidh taic nuair a bhios feum aca air.

Chan eil na leasan agus na gnìomhan an-còmhnaidh a' coinneachadh ri feumalachdan a h-uile pàiste is neach òg. Tha cus leasan a dhìth luaths is dùbhlàn gu leòr. A dh'aindeoin gu bheil luchd-obrach anns cha mhòr a h-uile suidheachadh eòlach air a' chloinn is air na daoine òga, chan eil dòighean-obrach cunbhalach aca airson coinneachadh ris na feumalachdan ionnsachaidh aca ann an leasan.

Chan eil dealbhadh ionnsachaidh, teagaisg agus measaidh cho èifeachdach 's a dh'fhaodadh e a bhith airson a h-uile pàiste is neach òg. Bhiodh dòighean-obrach nas làidire a thaobh diofarachadh agus ìrean dùbhlàn nas àirde na bhuannachd do chuid de luchd-ionnsachaidh. Chan eil cothrom aig luchd-obrach an-còmhnaidh air ionnsachadh proifeasanta gu leòr ann an dòighean-obrach ionnsachaidh is teagaisg gus an cuideachadh ann a bhith a' coinneachadh ri feumalachdan chloinne is dhaoine òga a tha a' sìor fhàs ioma-chùiseach agus iom-fhillte ann an suidheachaidhean speisealta.

Bidh a' mhòr-chuid de sgoiltean agus aonadan a' cleachdadh measgachadh de ro-innleachdan measaidh leantainneach agus deireannach gus sùil a chumail air adhartas chloinne is dhaoine òga.

Tha tidsearan a' sìor fhàs nas sgileil ann a bhith a' glacadh cheumannan beaga ann an ionnsachadh chloinne is dhaoine òga. Anns a' mhòr-chuid de shuidheachaidhean, thathas a' cleachdadh dàta measaidh gus planadh agus na h-ath cheumannan fhiosrachadh. Ach, tha cunbhalachd, doimhneachd agus cleachdadh dàta gus taic a thoirt do leasachadh caochlaideach. Uile gu lèir, ged a tha modarataireachd làidir ann an cuid de shuidheachaidhean, chan eil e cunbhalach gu leòr thar foghlam farsaing coitcheann (BGE) gus earbsachd bhreitheanasan proifeasanta a leasachadh. Chan eil tidsearan an-còmhnaidh an sàs ann an gnìomhan modarataireachd le co-obraichean bho sgoiltean prìomh-shruthach agus suidheachaidhean speisealta eile gus taic a thoirt don chleachdadh aca.

San fharsaingeachd, bidh sgoiltean agus aonadan speisealta a' nochdadh dealbhadh, tracadh agus sgrùdadh làidir. Bidh luchd-obrach ag atharrachadh dealbhadh stèidhichte air dàta adhartais agus planaichean foghlaim pearsanaichte (IEPs). Tha mòran air siostaman tracadh soilleir a thoirt a-steach airson litearrachd, àireamhachd agus slàinte is sunnd, le taic bho choinneamhan ath-bhreithneachaidh cunbhalach. Ach, tha cleachdadh caochlaideach an dà chuid a thaobh doimhneachd na h-anailise agus cunbhalachd na dòigh-obrach. Tha rèiteachaidhean ro iom-fhillte ann am beag-chuid de shuidheachaidhean.

Slighean ionnsachaidh

Anns a' mhòr-chuid de shuidheachaidhean speisealta, tha slighean curraicealaim ann am BGE adhartach agus a' cuideachadh chloinne is daoine òga gus togail air an fhiosrachadh a th' aca mu thràth.

Anns na h-eisimpleirean as fheàrr, tha slighean curraicealaim air am pearsanachadh do gach pàiste no neach òg, stèidhichte air na h-ùidhean agus na miannan aca. Ann am beag-chuid de shuidheachaidhean, tha slighean curraicealaim ro chumhang. Tha seo ag adhbhrachadh nach eil cuid de chlann is daoine òga a' faighinn an làn chòir air ionnsachadh ann an raointean leithid foghlam corporra agus cànanan.

Anns a' mhòr-chuid de sgoiltean is aonadan speisealta, tha fòcas làidir air curraicealam stèidhichte air sgilean. Bidh clann is daoine òga a' leasachadh raon de sgilean buntainneach airson ionnsachadh, beatha is obair, mar eisimpleir a' leasachadh an sgilean conaltraidh, obair-sgioba agus beatha neo-eisimeileach. Tha beag-chuid de sgoiltean is aonadan ann nach eil a' tracadh sgilean no a' beachdachadh air slighean barantachaidh nas fharsainghe gus buileachadh aithneachadh.

Compàirt phàrantan

Anns a' mhòr-chuid de sgoiltean is aonadan, tha dàimhean làidir eadar luchd-obrach agus pàrantan. Tha conaltradh èifeachdach eadar luchd-obrach agus pàrantan mu adhartas, buileachadh agus coileanadh chloinne is dhaoine òga.

Chan eil Comhairlean Phàrantan stèidhichte ach ann am beag-chuid de sgoiltean speisealta. Chan eil compàirt phàrantan ann am fèin-luachadh agus dealbhadh leasachaidh fhathast a' dèanamh cinnteach gu bheil guthan phàrantan a' toirt buaidh air prìomhachasan na sgoile ann an dòigh nas rianail.

Chan eil pàrantan an sàs gu leòr ann a bhith a' co-dhùnadh mar a thèid maoinachadh co-ionannachd sgoilearan (PEF) a chleachdadh gus taic a thoirt do leasachadh sgoile.

A' toirt piseach air sunnd, co-ionannachd agus in-ghabhaltas

Tha tuigse mhath aig luchd-obrach anns a' mhòr-chuid de sgoiltean is aonadan speisealta air feumalachdan sunnd chloinne is dhaoine òga fa leth agus bidh iad a' leasachadh agus a' cumail suas dàimhean adhartach leotha. Tha iad air dèiligeadh gu math ris an àrdachadh ann an iomagainnean a thaobh slàinte shòisealta, fhaireachail agus inntinn am measg chloinne is dhaoine òga, a' cleachdadh raon de ro-innleachdan air an deagh bhreithneachadh. Bidh iad a' cleachdadh phlanaichean sònraichte agus eadar-theachdan cuimsichte gu h-èifeachdach gus taic a thoirt do chlann is dhaoine òga gus an sunnd a leasachadh. Bidh seo a' cuideachadh chlann is daoine òga gus faireachdainn gu bheil spèis, cùram agus dìon ga thoirt dhaibh. Tha a' mhòr-chuid de luchd-ionnsachaidh a' leasachadh misneachd agus a' leasachadh no a' cumail suas ìrean frithealaidh àrda.

Bidh àrd-stiùirichean agus luchd-obrach anns a' mhòr-chuid de sgoiltean agus aonadan speisealta a' coileanadh nan dleastanasan reachdail aca gu math. Bidh iad ag obair gu math le compàirtichean gus dèanamh cinnteach gu bheil eòlasan ionnsachaidh chloinne is dhaoine òga buntainneach agus a' toirt taic dhaibh gus adhartas a dhèanamh.

Anns a' mhòr-chuid de sgoiltean agus aonadan speisealta, thèid cunnartan sam bith do chlann is dhaoine òga a mheasadh agus a dhealbhadh gu ceart, a' gabhail a-steach planaichean falmhachaidh èiginn. Tha beagan sgoiltean ann nach eil air poileasaidhean reachdail ùrachadh fhathast a rèir stiùireadh nàiseanta no air tuigse luchd-obrach air dleastanasan a neartachadh.

Tha dùbhlain a tha a' sìor fhàs mu choinneamh beag-chuid de sgoiltean ann a bhith a' faighinn taic speisealta bho chompàirtichean leithid eòlaichean-inntinn foghlaim agus luchd-leasachaidh cainnte is cànan.

Uile gu lèir, tha càileachd dealbhaidh pearsanaichte ro chaochlaideach. Tha soilleireachd, targaidean tomhaiste no measadh air na targaidean sin a dhìth air cus phlanaichean gus buaidh agus èifeachdas phlanaichean a dhearbhadh.

Mar as trice bidh sgoiltean agus aonadan speisealta a' nochdadh cultaran in-ghabhaltais làidir a tha a' toirt seachad eòlasan ionnsachaidh beairteach anns an sgoil agus a' choimhearsnachd ionadail. Anns a' mhòr-chuid de shuidheachaidhean, bidh clann agus daoine òga a' faighinn buannachd bho shàr leasachadh sgilean beatha, ionnsachadh a-muigh agus com-pàirteachadh ann an gnìomhachdan coimhearsnachd. Tha beagan shuidheachaidhean ann nach eil a' tabhann chothroman taobh a-muigh na sgoile a tha farsaing gu leòr gus dèanamh cinnteach gum faigh a h-uile pàiste agus neach òg, gu h-àraidh an fheadhainn air prògraman pàirt-ùine, eòlas foghlaim iomlan.

Do luchd-ionnsachaidh ann an aonadan, tha in-ghabhail adhbharach ann an clasaichean prìomh-shruthach agus com-pàirteachadh ann an cruinneachaidhean, taisbeanaidhean, clubaichean agus buidhnean ceannardais sgoilearan na fheart làidir.

Ag àrdachadh coileanadh agus buileachadh

A' toirt aire do na feumalachdan taice a bharrachd aca, tha a' mhòr-chuid de chlann agus dhaoine òga ann an sgoiltean agus aonadan speisealta a' dèanamh adhartas math no nas fheàrr ann an litearrachd, conaltradh agus àireamhachd. Anns an ìre as àirde, tha seo a' toirt a-steach daoine òga a' coileanadh raon de theisteanasan. Tha beag-chuid de chlann agus dhaoine òga a bhiodh comasach air adhartas nas fheàrr a dhèanamh agus barrachd a choileanadh.

Anns a' mhòr-chuid de sgoiltean agus aonadan speisealta, bidh a' mhòr-chuid de chlann agus daoine òga a' dèanamh adhartas math no nas fheàrr a rèir an targaidean fa leth thar ùine. Tha tidsearan a' cleachdadh IEPs ann an dòigh nas èifeachdaiche gus cuideachadh le bhith a' tomhas adhartas chloinne is dhaoine òga, a' gabhail a-steach soirbheasan beaga a tha a' tachairt mean air mhean. Aig an ìre as àirde, bidh a' mhòr-chuid de dhaoine òga a' faighinn raon farsaing de theisteanasan agus dhùaisean iomchaidh. Tha beagan dhaoine òga ann nach eil a' faighinn dùbhlann gu leòr gus barrachd a choileanadh aig ìre nas àirde.

Anns a' mhòr-chuid de sgoiltean agus aonadan speisealta, bidh clann is daoine òga a' buannachadh bho bhith a' leasachadh sgilean airson beatha, ionnsachadh agus obair. Is urrainn dhaibh pàirt a ghabhail ann an raon farsaing de ghnìomhachdan san sgoil agus sa choimhearsnachd ionadail, a' gabhail a-steach greisean-obrach agus prògraman foghlaim a-muigh. Tha clann is daoine òga a' leasachadh misneachd gus rudan ùra fheuchainn, obair còmhla ri daoine eile agus a bhith neo-eisimeileach. Bidh mòran shuidheachaidhean a' leasachadh chom-pàirteachasan coimhearsnachd a bhios a' neartachadh leud agus raon nan gnìomhan airson chlann is daoine òga. Ann an iomadh cùis, bidh clann is daoine òga a' faighinn barantachadh airson an cuid buileachaidh. Chan eil sgoiltean agus aonadan an-còmhnaidh math gu leòr ann a bhith a' tracadh coileanaidhean chloinne is dhaoine òga no a' rannsachadh chothroman a bharrachd airson barantachadh thar gach ìre.

Anns cha mhòr a h-uile suidheachadh, bidh luchd-obrach a' tuigsinn co-theacsan sòisealta agus eaconamach chloinne is dhaoine òga agus a' cleachdadh na tuigse seo gus taic a stiùireadh, ach tha measadh air eadar-theachdan cuimsichte agus cleachdadh PEF neo-chunbhalach.

Luachadh sgoiltean speisealta airson 2024/25

Slat-tomhais deagh ghnè	Neo-riarachail	Lag	Riarachail	Math	Glè mhath	Sàr-mhath
1.3 – Ceannardas atharrachaidh	0%	0%	17%	83%	0%	0%
2.3 – Ionnsachadh, teagasg agus measadh	0%	0%	33%	59%	8%	0%
3.1 – Sunnd, in-ghabhaltas agus co-ionannachd	0%	0%	0%	67%	33%	0%
3.2 – Ag àrdachadh buileachadh agus coileanadh	0%	0%	33%	42%	25%	0%

Thèid sgrùdadh a dhèanamh air aonadan speisealta aig an aon àm ris an sgoil phrìomh-shruthaich anns a bheil iad agus chan eilear gam measadh fa leth a' cleachdadh na sgèile sia-phuing. An àite sin, bidh fianais sgrùdaidh bho aonadan speisealta a' cur ris a' mheasadh iomlan airson na sgoile phrìomh-shruthaich.

Còig puingean cudromach

Tha ceannardas a' dol am feabhas, ach feumaidh clann, daoine òga agus pàrantan pàirt nas làidire ann an leasachadh.

Tha ceannardas agus fèin-luachadh a' dol am feabhas thar mòran sgoiltean agus aonadan speisealta. Tha luachan soilleir aig a' mhòr-chuid de shuidheachaidhean a bhrosnaicheas sunnd, co-ionannachd agus còraichean chloinne. Tha àrd-stiùirichean agus luchd-obrach a' cleachdadh dàta ann an dòigh nas fheàrr gus prìomhachasan a chomharrachadh, ach feumaidh iad measadh buaidh a leasachadh tuilleadh. Bu chòir gum biodh e comasach dha clann, daoine òga agus pàrantan pàirt nas motha a ghabhail ann am fèin-luachadh agus atharrachadh.

Tha ionnsachadh, teagasg agus measadh a' dol am feabhas, ach feumaidh luchd-ionnsachaidh barrachd dùbhlain

Anns cha mhòr a h-uile sgoil agus aonad speisealta, tha dàimhean altraim làidir a' toirt taic do dheagh chom-pàirteachadh. Tha luchd-obrach a' dèanamh feum nas fheàrr de dh'àrainneachdan ionnsachaidh, teicneòlas didseatach agus ionnsachadh a-muigh. Tha measadh, tracadh agus sgrùdadh a' dol am feabhas anns a' mhòr-chuid de shuidheachaidhean, ach tha feum aig mòran sgoiltean fhathast air diofarachadh nas làidire agus barrachd luaths agus dùbhlain dhan h-uile neach-ionnsachaidh.

Tha slighean curraicealaim a' dol am feabhas, ach feumar còraichean luchd-ionnsachaidh a choinneachadh gu h-iomlan

Tha slighean curraicealaim a' fàs nas adhartach agus nas fheàrr a rèir ùidhean agus miannan luchd-ionnsachaidh. Tha a' mhòr-chuid de shuidheachaidhean a' cuimseachadh gu làidir air leasachadh sgilean, ach feumaidh sgoiltean agus aonadan dèanamh cinnteach gum faigh a h-uile neach-ionnsachaidh, gu h-àraidh an fheadhainn air prògraman pàirt-ùine, curraicealam farsaing agus cothromach.

Tha cleachdadh in-ghabhalach agus taic sunnd làidir, ach feumaidh dealbhadh do chlann fa leth a bhith nas cunbhalaiche

Tha sgoiltean agus aonadan speisealta gu math in-ghabhalach agus a' cuimseachadh gu làidir air sunnd. Tha luchd-obrach a' freagairt gu math ri feumalachdan slàinte sòisealta, faireachdainnean agus inntinn luchd-ionnsachaidh a tha a' sìor fhàs eadar-mheasgte, agus tha clann is daoine òga a' faireachdainn gu bheil spèis, cùram agus dìon ga thoirt dhaibh. Tha dealbhadh pearsanaichte a' dol am feabhas, ach feumaidh targaidean agus luachadh buaidh a bhith nas làidire.

Tha coileanadh agus buileachadh a' dol am feabhas, ach dh'fhaodadh iad a bhith na b' àirde

Tha a' mhòr-chuid de chlann is daoine òga a' coileanadh gu math, a' leasachadh sgilean a tha a' toirt taic do na feumalachdan agus na miannan aca.

Tha daoine òga anns an ìre as sine a' faighinn raon nas fharsainghe de theisteanasan agus duaisean, agus tha luchd-obrach a' cumail sùil nas èifeachdaiche air adhartas. Ach, dh'fhaodadh mòran de luchd-ionnsachaidh barrachd a choileanadh le dùbhlann nas motha.

Airson ar teirmean meud, faic an duilleag seo air an làrach-lìn againn:

[Teirmean meud sgrùdaidh | Stiùireadh sgrùdaidh | Luchd-sgrùdaidh an Rìgh airson Foghlam ann an Alba](#)